

آغاز فصل انتخابات ریاست‌جمهوری ایران: پنج نکته اساسی

به قلم عمر کرمی (/fa/experts/mr-krm-0/)

۲۸ مه ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/irans-presidential-election-season-kicks-five-takeaways

العربية (/ar/policy-analysis/antlaq-mwsm-alantkhabat-alryasyt-alayranyt-khms-nqat-asasyt/)

درباره نویسنده

عمر کرمی (/fa/experts/mr-krm-0/)

عمر کرمی مدیر ضداطلاعات در شرکت امنیت سایبری سیکس‌گیل (Sixgill) در اسرائیل است. او پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و نیز مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را بر عهده داشته است.

تحلیل کوتاه

کارزار پیش رو احتمالاً بر رقابتی سه طرفه تمرکز خواهد داشت: رقابت میان رئیسی محافظه‌کار و لاریجانی محافظه‌کاری که عمل‌گرا شده و جهانگیری که به اصلاح‌طلبان نزدیک است

چرخه انتخابات ریاست‌جمهوری ایران شدیداً تحت نظارت شورای نگهبان است. یک نهاد قدرتمند دوازده‌نفره در رژیم که نامزدها را بر اساس معیارهای سختگیرانه بررسی می‌کند. برای انتخابات امسال که مطابق زمان‌بندی در ۱۸ ژوئن برگزار خواهد شد معیارهای شورای نگهبان حتی از حد معمول هم سخت‌تر بود. احتمالاً برای این که مانع ثبت‌نام برخی از سیاست‌مداران شود. مثلاً افزایش حداقل سن به چهل سال که راهی برای جلوگیری از شرکت‌کردن محمدجواد آذری جهرمی وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تلقی شد.

شاید در نتیجه چنین محدودیت‌هایی بود که طی دوره پنج‌روزه ثبت‌نام نامزدها که تازه به پایان رسیده فقط ۵۲۹ ایرانی در وزارت کشور برای کاندیداتوری ثبت‌نام کردند. در مقایسه با ۱۶۳۶ نفر در سال ۲۰۱۷، ۶۸۶ نفر در سال ۲۰۱۳، ۴۷۶ نفر در سال ۲۰۰۹ و ۱۰۱۴ نفر در سال ۲۰۱۵. مدت کوتاهی بعد از پایان مهلت ثبت‌نام شورای نگهبان اعلام کرد که همه به غیر از حدود ۴۰ نفر از این افراد به دلیل عدم ارائه حداقل مدارک لازم بلافاصله رد صلاحیت شدند. در ۲۸ می وقتی شورای نگهبان فهرست نهایی نامزدهای تاییدشده خود را اعلام کند افراد بیشتری حذف خواهند شد.

حالا که هیاهوی هفته ثبت‌نام نامزدها کم‌کم فرو نشسته می‌توان نکاتی در خصوص انتخابات امسال و فراتر از آن مشاهده کرد:

آیت‌الله ابراهیم رئیسی ظاهراً نامزد پیش‌تاز است. از ماه مارس علی خامنه‌ای رهبر ایران ظاهراً به رئیس قوه قضاییه علامت می‌داد که در انتخابات شرکت کند. خواه از طریق توصیف ویژگی‌های رئیس‌جمهور ایده‌آل (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/khamenei-continues-playing-hardball-nowruz-speech>) که با رزومه شناخته‌شده رئیسی همخوانی داشت یا استفاده از روزنامه تندروی *کیهان* برای حمایت تلویحی از او در ماه گذشته. این اولین بار نخواهد بود اگر رهبر ایران به شکل علنی برای یک نامزد معین اعمال نفوذ کند. در انتخابات ۲۰۰۵ او با اشاره به صفات مشخصه محمود احمدی‌نژاد در خطبه‌های خود نشان داد که احمدی‌نژاد نامزد مطلوب او برای ریاست‌جمهوری است. همچنین حمایت تلویحی خامنه‌ای از رئیسی بود که احتمالاً نامزدهای برجسته محافظه‌کار مثل محمدباقر قالیباف رئیس مجلس را وادار کرد تا از نامزد شدن خودداری کنند یا نشان دهند که مایل اند از انتخاب آشکار رهبر حمایت کنند.

رئیس احتمالاً برای رهبر شدن هم تبلیغ می‌کند. برخی ناظران ایران معتقدند رژیم چند سال است رئیسی را برای جانشینی خامنه‌ای

اماده می‌کند از طریق اقداماتی مثل ارتقای درجه او به ایت‌الله و استفاده مکرر از رسانه‌های دولتی برای پیوند دادن تصویر او به تصویر خامنه‌ای. گرچه پیروزی در انتخابات ریاست‌جمهوری پیش‌شرط رهبرشدن نیست ولی می‌تواند جایگاه رئیسی را در این زمینه تقویت کند. هر چه نباشد جمهوری اسلامی یک بار گذار مشابهی را در تاریخ خود تجربه کرده و جانشین منتخب رهبر خامنه‌ای رئیس‌جمهور وقت بود.

اما نامزدی در انتخابات امسال می‌تواند برای رئیسی مثل شمشیری دولبه باشد. درست است که پیروزی در این انتخابات یک رأی اعتماد ملی بزرگ به او خواهد داد که می‌تواند در همه منازعات آتی برای کسب و تحکیم عنوان رهبر از آن استفاده کند. اما باختن در آن می‌تواند ضربه‌ای مهلک به چنان انگیزه‌ای باشد خصوصاً با توجه به شکست قبلی‌اش در مقابل حسن روحانی در انتخابات ۲۰۱۷.

رئیس‌جمهور برای اجتناب از نتیجه منفی احتمالاً اردوگاه محافظه‌کاران را پشت سر خود متحد خواهد کرد و بر برنامه معروف ضدفساد خود تمرکز خواهد داشت و همزمان نامزدهای تندرو دیگر را به عنوان یار کمکی و سپر بلا در جریان مناظرات انتخاباتی استفاده خواهد کرد. ممکن است دبیر سابق شورای عالی امنیت ملی سعید جلیلی به این نقش گمارده شود یا شاید حتی سعید محمد عضو ارشد سپاه پاسداران.

در مورد برنامه هسته‌ای و رابطه با آمریکا رئیسی بعد از تبلیغات انتخاباتی خود در سال ۲۰۱۷ اظهار نظر زیادی نکرده و ترجیح داده بر امور مربوط به ریاست قوه قضایی تمرکز کند. رویکرد او احتمالاً محافظه‌کارانه خواهد بود مثل خامنه‌ای اما هنوز خیلی زود است که بتوان مواضع دقیق او را در این دو جبهه ارزیابی کرد.

علی لاریجانی با توسل به پایگاه حسن روحانی می‌تواند به‌عنوان حریف اصلی رئیسی ظاهر شود او که رئیس سابق مجلس است فاقد کاریزما در میان مردم است و پایگاه رای نیرومندی هم ندارد در واقع برخی ناظران ایران تأکید می‌کنند که تمام اعضای خانواده او به رغم روابطشان با روحانیون قم در سال‌های اخیر دچار پسرفت بزرگی شده‌اند و بخش زیادی از نفوذ خود را از دست داده‌اند. اما لاریجانی با جذب عمل‌گرایانی که نمی‌خواهند رئیسی رئیس‌جمهور شود هنوز می‌تواند خود را به‌عنوان یک نامزد حد وسط معرفی کند.

کارنامه سیاسی لاریجانی جالب است و بیش از آن‌که به تبلیغات انتخاباتی او آسیب بزند می‌تواند به آن کمک کند. او ابتدا محافظه‌کاری بود که علناً از مذاکرات هسته‌ای سال ۲۰۰۵-۲۰۰۴ انتقاد می‌کرد اما یک دهه بعد عمل‌گرا شد و در انتخابات ۲۰۱۵ از مواضع هسته‌ای روحانی در مورد برجام حمایت کرد. چنین چرخش‌هایی موجب راه افتادن کمپین‌های مخالفی از سوی تندروها در شبکه‌های اجتماعی شده که شعارهایی از قبیل «لاریجانی روحانی است» و «دولت سوم روحانی» سر می‌دهند و با ترکیب چهره این دو نفر تصویری دووجهی به اسم «روحانی‌جانی» را منتشر می‌کنند تا این نامزد را به شکلی منفی به سیاست‌های دولت فعلی وصل کنند. اما این نوع پروپاگاندا اگر عناصر اردوگاه روحانی را متقاعد کند که لاریجانی واقعا رویکرد رئیس‌جمهور فعلی را ادامه خواهد داد می‌تواند نتیجه عکس بدهد (به دلیل محدودیت‌های دوره ریاست‌جمهوری در ایران خود روحانی نمی‌تواند نامزد شود).

اصلاح‌طلبان سعی می‌کنند با برخورد احتمالی رژیم کنار بیایند جبهه اصلاح‌طلب تصمیم گرفت نامزدهای متعددی را در دوره ثبت‌نام معرفی کند و می‌دانست که شورای نگهبان بسیاری از آن‌ها را رد صلاحیت خواهد کرد اما امیدوار بود که دست‌کم چند نفری امکان نامزدی پیدا کنند. آن‌ها احتمالاً صبر می‌کنند تا روند ارزیابی تمام شود و بعد کارت اصلی خود را انتخاب کنند. برجسته‌ترین ثبت‌نام‌کننده آن‌ها اسحاق جهانگیری معاون رئیس‌جمهور است که خودش فی‌نفسه اصلاح‌طلب نیست اما جریان اصلاح‌طلب او را نامزد اصلی معرفی کرد.

در مورد نحوه برخورد با نامزدهای اصلاح‌طلب رژیم بر سر دوراهی است چون رد صلاحیت گسترده یا برخورد سخت با آن‌ها می‌تواند منجر به ضدیت عده‌ای از رأی‌دهندگان و مشارکت پایین در انتخابات شود. مسئله‌ای که رهبری امیدوار است از آن اجتناب کند چون مشروعیت رژیم را از این هم کمتر می‌کند. در عین حال محافظه‌کاران تا همین جا هم یک پیروزی در مقابل اصلاح‌طلبان به دست آورده‌اند: محمدجواد ظریف وزیر خارجه حسن روحانی ثبت‌نام نکرد که شاید به‌خاطر پیامدهای رسوایی «فایل مصاحبه ظریف»

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/zarif-tape-revelations-russia-gods-force-and-irans-election>)

باشد.

احمدی‌نژاد و دیگر نامزدهای وابسته به سپاه ظاهراً مانع کوچک‌تری هستند شورای نگهبان احتمالاً احمدی‌نژاد را در انتخابات امسال رد صلاحیت خواهد کرد. شبیه آنچه که در انتخابات ۲۰۱۷ رخ داد. بقیه مقامات وابسته به سپاه از قبیل سعید محمد که پیشتر ذکر شد حسین دهقان وزیر دفاع سابق علیرضا افشار فرمانده سابق بسیج و محسن رضایی فرمانده سابق سپاه خیلی قادر به جلب آرا به نظر نمی‌رسند و سپاه ممکن است رئیسی را به همه آن‌ها ترجیح دهد. حسین سلامی فرمانده فعلی سپاه گفته است که سپاه بر اساس سیاست رسمی خود از هیچ یک از نامزدها حمایت علنی نخواهد کرد.

راه پیش رو

در انتخابات‌های گذشته تبلیغات انتخاباتی مهم بود: حسن روحانی در انتخابات ۲۰۱۳ بعد از آن پیروز شد که به رأی‌دهندگان گفت هم سانسرفیوژ باید بچرخد هم چرخ زندگی مردم احمدی‌نژاد در انتخابات ۲۰۰۵ با تاکید بر موضوعات پوپولیستی با مضمون «مقاومت» پیروز شد و محمد خاتمی در انتخابات ۱۹۹۷ با یک تبلیغات انتخاباتی پر از سفرهای اتوبوسی و سخنرانی برای انبوه دانشجویان در سراسر کشور پیروز شد. هیچ یک از این نامزدها در ابتدا نامزد پیشتاز محسوب نمی‌شدند در واقع نامزدان پیشتاز سابقه‌ای طولانی در باختن انتخابات در ایران دارند و هیچ‌کس در داخل و خارج نتوانسته برنده‌ها را پیش‌بینی کند. ازین رو نباید شتابزده رئیسی را رئیس‌جمهور بعدی خواند. تبلیغات انتخاباتی رسماً تا ۲۸ می شروع نمی‌شود اما آخر این هفته نامزدها به محض ترک مرکز نامنویسی حمله به همدیگر را شروع کردند و گرچه رئیس‌جمهور بعدی کماکان در درجه دوم نسبت به رهبر قرار دارد می‌توان برخوردهایی داغ بین نامزدهای نهایی و حامیان‌شان را انتظار داشت چون طرف برنده می‌تواند سبک (نه لزوماً ماهیت) (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/irans-military-establishment-doubles-down-revolution>) سیاست خارجی تهران را طی چند سال آینده تحت تاثیر قرار دهد.

عمر کرمی پیش از این پژوهشگر مهمان در انستیتو واشنگتن بوده است و مدیریت کارهای پژوهشی و تحلیلی نیروهای دفاعی اسرائیل در حوزه خاورمیانه را نیز بر عهده داشته است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

([/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology))

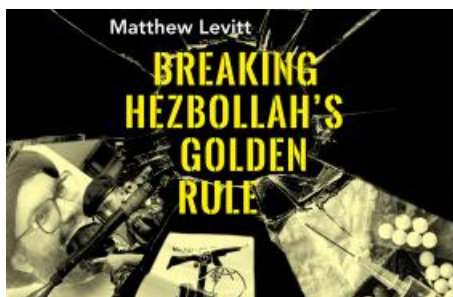
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

۹ فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/\) ديمقراسى و اصلاح](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ايران](#)